

מילה בסלע

פרשת שלח תש"פ

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בעניני שמירת הלשון
חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל

להנצחות ולתרומות, ניתן ליצור קשר
במייל: shealbeni@gmail.com
או לפקס 15388640643

להיות יהודי חם

כאשר ביקר האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת בארץ ישראל, הי' יום חם מאוד, רטן אחד ממלוויו ואמר "בארץ ישראל חם מאוד", נענה הרבי מיד ואמר: "אכן בארץ – ישראל אפשר להיות יהודי חם"

טוב ירושלים

הרב רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים, הי' אומר נאמר בתהילים "וראה בטוב ירושלים" שיש חובה לאדם לראות רק את הטוב שכירושלים, ולא את חסרונה.

משה רבינו הי' כאדמה

הרב מאוסטרובצא זצ"ל מתרץ הובא במעיינה של תורה שהתורה העידה על משה רבינו "והאיש משה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה", משה החשיב את עצמו לאדמה, וזו הטענה על המרגלים, הי' לכם ללמוד ממרים שדיברה על משה שהי' חשוב כאדמה, ונענשה הרי שאסור לדבר אף על אדמה – ארץ ישראל.

אחד האריך בסוף תפילתו, וחזר שוב ושוב על התפילה ונפשי כעפר לכל תהי'. כשסיים את תפילתו, קראו בתורה, והנה התעקש האיש שיכבדו אותו בעליה מכובדת, שלישי ישישי, נגש אליו אחד מהמתפללים ששמע אותו חוזר שוב ושוב על הבקשה ונפשי כעפר וכו', ושאל אותו אתב בקשת שתהי' כמו עפר איך אתה מעיז לרדוף אחר הכבוד, תחליט אתה כמו עפר או רוצה כבוד? אמר לו תראה עפר כולם דורכים עליו, ובסוף הוא דורך על כולם, כן אני שכולם ידרכו עלי ובסוף אני אדרוך על כולם.

אדם אחר שאף הוא ביקש שוב ושוב ונפשי כעפר, וכשסיים את תפילתו, המשיך במריבה עם אחד מבאי בית הכנסת, נגשו אליו ושאלו אותו הרי ביקשת להיות כעפר?? ענה בוודאי, אני ממש כמו עפר – אדמה, אבל הוא מתחת לאדמה...

חטא המרגלים

אחת הטרגדיות הגדולות ביותר שידע עם ישראל, הוא חטא המרגלים. חטא שמלווה אותנו עד היום סבל, צרות, מכאובים בלי סוף. חורבן שני בתי מקדשות הי' ביום תשעה באב, באותו יום שחזרו המרגלים ועם ישראל בכה בכיה לחינם. מה הי' חטאם של המרגלים? המשנה בגמרא (ערכין טו.) אומרת "שלא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע. עוד מביאה שם הגמרא "תניא א"ר אלעזר בן פרטא בוא וראה כמה גדול כח של לשון הרע, מנלן ממרגלים. ומה המוציא שם רע על עצים ואבנים כך, המוציא שם רע על חבירו על אחת כמה וכמה.

מדוע נענשו דור המדבר? הבנו מדוע נענשו המרגלים, אך עדיין יש להבין מדוע נענשו דור המדבר? הם לא דיברו לשון הרע? כתוב השפת אמת (ערכין שם) שדור המדבר נענשו מפני שעברו על איסור קבלת לשון הרע, הם קיבלו את הלשון הרע שסיפרו להם המרגלים. וכתב שכך מדוייק מלשון הרמב"ם (דעות פרק ז הלכה ו) וז"ל "כל אלו הם בעלי לשון הרע שאסור לדור בשכונתם, וכל שכן לישב עמהם ולשמע דבריהם, ולא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע לבד". הרי שמדבר על האיסור לשהות וליישב עם מספרי לשון הרע, מפני שהם יספרו לשון הרע, ויגרמו לשומעים לקבל לשון הרע, ומוסיף שעל כך הי' חטאם של אבותינו במדבר. כידוע חפץ חיים כותב (הלכות לשון הרע פרק ו הלכה א') שגדול עונשו של המקבל יותר מהמספר, כיון שהמספר לא החליט את הדברים בליבו, יתכן שהוא מסופק ולא מאמין אך הוא מספר, משא"כ המקבל הוא מאמין מקבל גרוע יותר. חידוש אדיר מחדש החפץ חיים שם שאם השומע אומר למספר שמקבל את דבריו, הוא עובר גם על איסור סיפור לשון הרע.

הוכחות או אמת: אחד המתבוללים ממתנגדי ציון, רצה להוכיח להנצי"ב מוואלוז'ין – רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל, שאין כל סיכוי שארץ ישראל תהיה פעם שייכת לעם ישראל. ותמך דבריו בחשבונות ועובדות, וניסה לשכנעו כי אין מציאות שעם ישראל יזכה לשבת בארץ ישראל. אמר לו הנצי"ב: לכאורה המרגלים אמרו את האמת על ארץ ישראל, ארץ אוכלת יושביה, הפירות של ארץ ישראל משונים ועוד. אם כן מדוע טבעו בהם חותם של מרגלים בעלי לשון הרע? הרי הם צדקו? אך האמת היא, לא המציאות שנראית לעין, ארץ ישראל שייכת באמת לעם ישראל, האמת היא "עלה נעלה כי יכול נוכל לה. קשר בל ינותק בין ישראל לארץ ישראל שהרי זוהי הבטחת ה' שארץ ישראל תהיה שלנו, ואמת זו יותר חזקה ויותר משכנעת מכל ההוכחות שלך.

לא להוציא לעז: מעשה ברבי יעקב שמשון שפירא משפיטובקה מתלמידי המגיד ממזריץ ורבי פינחס מקוריץ ביום מן הימים עלה לביקור בארץ ישראל, אחרי שסייר במקומות הקדושים ושהה זמן מה בערים העתיקות ירושלים, חברון, צפת וטבריה, חזר לעיר מגוריו. בהיותו סמוך לעירו, התעכב רבי יעקב שמשון באחת האכסניות, ונכח לדעת שגופו רזה וכחוש, ופניו נפלו מאוד מחמת הטלטולים והתלאות שבדרך, החליט אפוא להתעכב באותה אכסניא כמה ימים, אכל ושתה בשפע ונח רוב שעות היום, עד שחש עצמו בריא וחזק, כבימים עברו. אמרו לו החסידים: רבינו, מה ראית להתעכב כאן? הרי ביתך אינו רחוק מכאן: מדוע לא תמהר לשוב הביתה לאשתך ולילדיך, המצפים לך בכליון עיניים, ושם תנוח, תאכל ותשתה? השיב רבי יעקב שמשון לשואלים: אילו שבת לביתי כשגופי רזה וכחוש ופני נפולות מה היו הבריות אומרים: ראו מה עלה לו לרבי שלנו, ששהה זמן מה בארץ ישראל, על ידי כך נמצאתי גורם שלא במתכוון להוציא לעז על ארץ הקדוש, אולם עכשיו כשאני חוזר לעירי ומראה פני טוב ומרנין, יהיו הכל אומרים ראו כמה טובה השפעת ארץ ישראל על הגוף והנפש.

לא להתרעם על ארץ ישראל: על האמוראים רב אמי ורב אסי מסופר (כתובות דף קיב:) שכשהיו לומדים, והשמש הגיע למקום שהם יושבין, והיתה מכה על ראשיהם, היו עוברים למקום אחר, כדי שלא יתרעמו על ארץ ישראל. וצדיין לא ראתי את כל המקומות והחסרונות שאתה מדבר עליהם. ואילו לא להתרעם על ארץ ישראל.

לא ראיתי רע: כששהה האדמור מקלזנבוג זצ"ל בדרום אמריקה, פגש יהודי שהתלונן לפניו קשות, וכה אמר בקרתי בארץ ישראל במשך שבוע ימים, וראיתי שם חילולי שבת נוראיים, איך יתכן בארץ ישראל כזו הפקריות.... השיבו האדמו"ר תוכחת מוסר נוקבת: "פליאה היא בעיניי אני מתגורר בארץ ישראל כבר מספר שנים, ועדיין לא ראיתי את כל המקומות והחסרונות שאתה מדבר עליהם. ואילו אתה שהיית שם רק שבוע ימים, כבר הספקת לראות את כל החסרונות. אתמהה!"

ראו ולא לקחו מוסר

אמר רבי ירוחם ממיר, מהו הדגש "ראו ולא לקחו מוסר", הרי אסור מן התורה לדבר לשון הרע, מוסר משמעותו הנהגה טוב בעלמא?

הוא מקשה והוא מתרץ, יש הרבה מצוות שכולם יודעים את חומרתם ואיסורם, אך עם כל זאת אנשים מזלזלים בהם, מפני היצר הרע שמקונן באדם, עד שהקב"ה מראה לעין - כל, את חומרת האיסור ואת נזקי העובר עליהם, מי שרואה ולא לוקח מוסר לא מתייסר לא מייסר את עצמו, להטות את עצמו לדרך טוב הוא רשע, אתם רואה איך מרים הנביאה - הצדקת נענשה בעונש חמור, צרעת, בدد ישב, ולא מפריע לך לא אכפת לך כלום, לא לוקח מוסר, זו כבר דרגת רשע, לא למדת מוסר.

תקופת הקרונה

אנחנו נמצאים בתקופת הקרונה, שלהי גל ראשון, תחילתו של גל שני, ראינו ורואים איך אנשים הסתלקו מהעולם אנשים שוכבים על ערש דוי, רואים איך כולם עוטים מסכות על פיהם, ממש כמו שנאמר "על שפם יעטה", כאן נשאלת השאלה האם אנחנו לוקחים מוסר? מדברים פחות לשון הרע, רכילות, בורחים ממחלוקת, כמו שנכתב **במכתב של מועצת גדולי התורה, אף מי שצודק יפתור את הענין בדרך שלום.**

לשון הרע על חפצים

שיח נורמטיבי

יושבים חברים - אברכים יחדיו בסעודת מרעים, אחד מהסועדים שהאוכל לא מוצא חן בעיניו אומר לחבירו, האוכל אינו ראוי לאכילה, טפל, אינו טעים. חבירו שהוא יהודי המקפיד על קלה כבחמורה. חושב בליבו הוא אכן צודק, האוכל מאוד לא טעים. אך האם מותר לדבר כך על ממונו של חבירו?

אומר לו החבר לא דברתי על איש, דברתי אך ורק על האוכל.

לפתע נגש אחד המארח, ובידו בקבוק יין משובח, מוזג יין למסובים, אחד מהיושבים הנקרא "מבין", טועם מהיין ואומר תן לי רגע לראות את הבקבוק, תוך כדי הסתכלות, הוא פולט מפיו אנחה. מה קנית את היין של חברה זו, היינות גרועים, יין הם בוודאי לא יודעים לעשות.

אחד הסועדים מביט בו בתמיהה: ואומר לו: זה לשון הרע למהדרין, איך אתה מכפיש יקב בישראל?

חבירו שאף הוא טעם מהיין אומר "זה יקב מצויין", היין הזה גרוע, אבל היקב הוא יקב מיוחד במינו, יש להם יינם טובים!!
סועד נוסף פונה אף אליו ואומר לו אסור לדבר לשון הרע -

אומר לו ידיו: אסור לדבר? אסור לומר מה טעים ומה לא? נעלת דלת בפני מבינים וקונים? מה באמת התשובה? מה מותר ומה אסור?

דיבור על חפצים

החפץ חיים כותב (הלכות לשון הרע כלל ה הלכה ז) וז"ל "ודע דכשם שאסור להוציא דבה על חבירו כן על חפציו אסור להוציא דבה. וזה מצוי מאד בעוונותינו הרבים, שחנוני אחד מוציא דבה על נכסי חנוני אחר, וכל כהאי גוונא מפני הקנאה, וזו היא לשון הרע גמורה מדאורייתא".

לדבר על חפציו של החבר זה איסור דאורייתא, אך דווקא אם הוא גורם נזק לחבירו, אבל אם לא יגרם שום חסרון ונזק לחבירו, אין איסור.

לתועלת מותר

באופן שדיבורו הוא לתועלת בוודאי מותר לדבר על חפצי החבר, כגון אם החבר אמור לעשות חתונה, בר מצוה וכדומה, ומחפש אולם שמחות, וידוע שאולם פלוני מזלזל בלקוחות, האוכל גרוע, שירות לא טוב וכו', מותר לומר לחבר אל תעשה במקום פלוני. כן כתב החפץ חיים (בבאר מים חיים כלל ה' הלכה ז').

אך לשבת בחתונה ולדבר סתם על האוכל, זה איסור חמור, איסור דאורייתא. מותר לומר אני לא אוהב את האוכל הזה, אני לא אוהב כאילו סלטים, כיון שאינו מדבר על החפצים של השני, הוא מביע את טעמו, תחושותיו ועל טעם וריח אין להתווכח. אבל לדבר על הקייטרינג בוודאי איסור חמור.

אסור לומר ליקב פלוני יש יין מצויין ממש טוב מאוד, אבל היין הזה גרוע, כיון שאתה פוגע ביין הזה. מותר לך לומר יש להם יינות יותר טובים, אני לא אוהב את זה, לא ממליץ לקנות את זה, אם אתה פסילת המוצר אסורה, אם לא מדברים על המוצר, אלא מביעים הרגשות - תחושות מותר.

הדיבור מסוכן ממעשה

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ, סבל בחייו סבל רב, הוציאו לעז על הקמיעות שכתב, דיברו עליו לשון הרע, הוצאת שם רע, מחלוקות גדולות, אפי" חרמות, כמה בתי דין גדולים הוציאו עליו חרם ושמטא. כמובן שכל הדברים היו טעות חמורה, לשון הרע שקרים של אנשים בני בליעל.

פעם מסרו לו שמתנגדיו מתכוננים להתקיפו ולפגוע בגופו. הגיב ואמר: "כשיהושע הלך עם המרגלים התפלל עליו משה: ה' יושיעך מעצת המרגלים". אולם אח"כ נאמר: "ויאמרו כל העדה לרגום אותם באבנים" ולא מצינו שמה עשה פעולה כדי להצילם. ללמדנו שמהבל פיהם של ישראל - דיבורי לשון הרע, יש לחשוש הרבה יותר מרגימת אבנים.

ניתן להזמין שיעורים ומאמרים בענייני תיקון המידות חינוך ועוד,

פאלפון: 0504182631 וברוא"ל: shealbeni@gmail.com